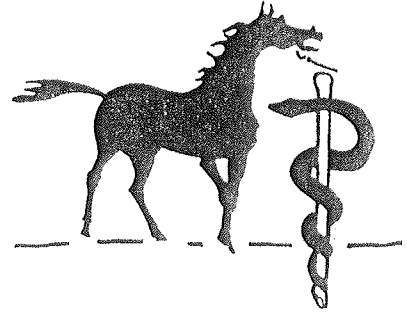

Ondt i ryggen - en overset sygdom

En tredjedel af alle trænede heste har ondt i ryggen

Af Mogens
Højholdt Hansen

Ryglidelser er hos mennesker et udbredt problem, men det er ikke mindre hos hestene, som tilmed skal være atleter og pænt må indtage de holdninger og udføre de bevægelser, som vi beder dem om. De kan ikke som vi tage hensyn og kompensere for problemerne.

Hestens ben er naturligvis af stor betydning for dens bevægelse, men ryg-

gen, nærmere betegnet hvirvelsøjlen og de til den hørende muskler, sener o.l., er absolut ikke af mindre betydning. Den skal ikke blot bære rytteren men også, i et samspil med lemmerne, sørge for hestens fremdrift og dens balance, ikke mindst når rygsøjlen, stadig i et samspil med lemmerne, er grundlaget for de forskellige øvelser, bevægelser eller spring, hesten skal udføre.

Når vi taler om rygproblemer, er det sjældent knoglerne/hvirvlerne, der volder problemer, men der-

imod de ligamenter, der holder dem sammen eller de sener eller seneblade, hvormed musklerne hæfter sig på hvirvler, bækken eller lemmer. Muskelskader heles almindeligvis hurtigt, hvorimod beskadigelser i de ovennævnte mere senede strukturer heles langsommere. De får derfor ikke altid den ro og tid, de behøver, hvorfor skader ofte bliver til kroniske problemer.

Erfaringer viser, at ca. 30 pct. af alle trænede heste - procentdelen er selvfølgelig forskellig fra stald til stald -

har rygproblemer i en sådan grad, at det nedsætter deres præstationsevne mærkbart.

Ryglidelser hos hesten er desværre et ofte overset problem, sandsynligvis fordi de tegn eller symptomer, hesten giver os, ikke er så entydige, som hvis det drejer sig om en lemmelidelse, hvor benet tillige ofte er hævet.

Symptomer

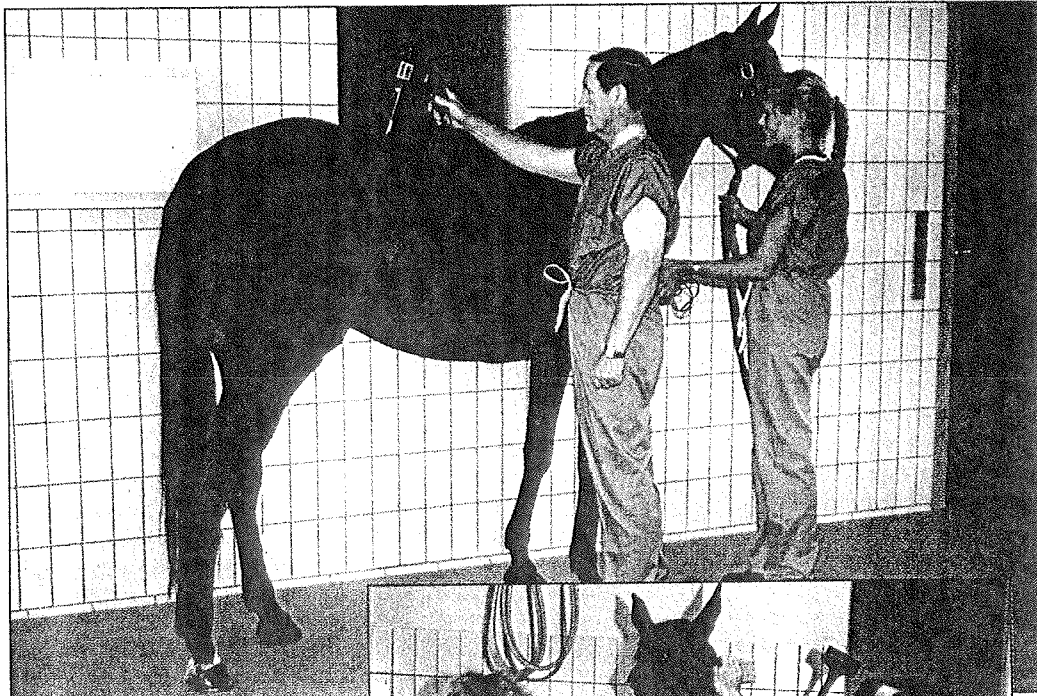
Et fælles træk for alle heste med rygproblemer er

nedsat præstationsevne, enten pludseligt eller gradvist opstået.

Andre tegn eller symptomer kan være:

- at de er småt gående bagtil.
- at hesten er halt på et bagben, eventuelt slæber den tåen på et eller begge bagben.
- at hesten »knækker over« i koden på et bagben.
- at der er uregelmæssig placering af ét eller flere ben under bevægelse.
- at der er vid bagbevægelse, hesten svinger eventuelt med det ene ben.
- at der optræder ømhed i rygmusklerne, hesten ømmer sig, går eventuelt ned i knæene, når gjorden spændes, sadlen placeres eller rytteren sidder op.
- hesten udviser modvilje mod at trave, vil hellere cantre eller galoppere.
- hesten udviser modvilje mod at gå i venstre eller højre galop.
- hesten udviser modvilje mod at gå på den ene eller den anden volte.
- hesten vil ikke søge ordentligt ned med hovedet og er vanskelig at samle.
- hesten udviser modvilje mod eller manglende evne til at udføre bestemte øvelser.
- hesten er stiv i ryggen, ingen rygsving.
- hesten har unormal holdning sideværts af hovedet i forhold til kroppen, eller hovedet holdes højt og ryggen sænket.
- hesten slår med hovedet, stejler eller bukker, er uregerlig eller eventuelt uærlig, når den bliver presset.
- hesten ændrer temperament, bliver nervøs og pirrelig.
- den sveder mere end normalt, eventuelt kun på visse partier eller på den ene side.
- der er forskel på muskelfylde fra den ene krydshalvdelen til den anden.
- hesten har skæv haleføring.
- at hingste bider efter eller bider sig i lysken eller får en drejet testikel.
- at hesten står i boksen og

slår, tilsyneladende uden anledning, med et eller begge bagben for ligesom at sparke et eller andet af.

Hos galopheste kan man fx også se, at de puller meget, forsøger ligesom at løbe fra noget, for så pludselig at »gå død«.

Trav- og køreheste går endvidere ofte skævt på linjen, har unormal holdning af hoved og krop og slår ofte over i galop, når de skal øge i trav. Nogle går ofte bedre højre om end venstre om, eller omvendt.

Springheste begynder ofte at refusere, er specielt stive under opvarmning, er lænere om at blive varmet op, svinger voldsomt med halen efter nedspring. Altsammen tegn eller symptomer på en eventuel ryglidelse, som kan være opstået pludseligt, men som ofte har udviklet sig gradvist, og som altid vil nedsætte hestens præstation, i nogle tilfælde kun i mindre omfang, men i andre tilfælde vil den gøre hesten uanvendelig.

Hvor gør det ondt?

Problemet kan naturligvis opstå i hele hvirvelsøjlen længde, men hyppigst sidder lidelsen omkring skulderpartiet, den bageste del af sadellejet, i lænden eller i krydset, fx i korsledet.

Kiropraktikbehandling af hoppe med stivhed i halsen, opstået som følge af ømhed i den bageste del af sadellejet og lænden på grund af en dårligt tilpasset sadel. Hoppen udviste stigende uvilje imod at gå på den ene volte og kunne ikke udføre visse øvelser. Dyrlæge Mogens Højholt Hansen ophævede spændingen i de fastlåste muskler ved at slå forsigtigt med en hammer på en korkklods (indsat), og gav hoppen laserbehandling i sadellejet og lænden.

I nogle tilfælde vil hestens muskulatur i sadellejet og/eller lænden være spændt og øm for tryk eller endog ved lettere berøring, men i mange tilfælde føles der tilsyneladende ingen ømhed, og det eneste tegn på en mulig ryglidelse er et af de tidligere nævnte symptomer.

Årsager

- Årsagerne kan være mange og forskelligartede:
- fald eller styrt.
- fastliggen eller udskridning i boksen. Mange skader, ikke bare rygskader, opstår i boksen, fordi gulvet er glat.
- hesten forsøger at rive sig løs, når den bindes, eller den går eventuelt bagover.
- sår i mundvigen på grund af dårligt tilpasset eller slidt bid eller på grund af tandproblemer.
- dårlig rytter, manglende

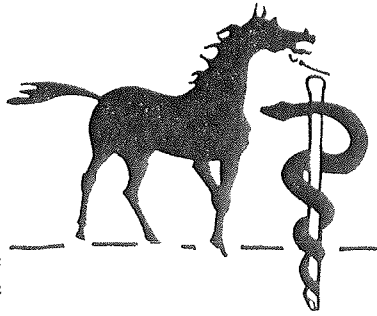
balance, rytteren har eventuelt selv ondt i ryggen og har derfor skævt sæde og vedvarende skævt træk i tøjlen.

- dårligt tilpasset eller -polstret sadel.
- overbelastning grundet utilstrækkelig optræning. Både af unge heste, som her måske får begyndelsen til en varig skade, men også af ældre heste.
- overtræning eller træthed.
- manglende opvarmning, kolde og stive muskler.
- Enhver skade, ny eller gammel, forværres af kulde og kan opstå på grund af kulde. Derfor krydsdækken under vinterarbejde.
- Endvidere skal nævnes dårlig konformation eller bygningsharmoni, som naturligvis har stor betydning, og til sidst slitage.
- Ryglidelser kan også påvirke funktionen af de indre organer.

Ryglidelser er ikke kun smerter i ryggen, men kan også være årsag til forskellige funktionsforstyrrelser, ikke blot af ryggen og lemmerne, som før nævnt, men også af de indre organer. Lige så vel som der fra rygmærven mellem hvirvlerne afgår nerver til lemmerne, afgår der også nerver til de indre organer. Hvis disse nerver forlader hvirvelsøjlen på netop det sted, hvor lidelsen med tilhørende hævelse har sæde, kan hævelsen bevirke en nerveirritation som, alt afhængigt af lokaliseringen, kan ændre hestens psyke eller nedsætte fx hjerte- og lungefunktionen eller tarmfunktionen. Det sidste kan resultere i en tydeligt større tilbøjelighed til forstoppelse - kolik.

Også hoppens ægestokke kan påvirkes, så brunsten udebliver eller forstyrres med deraf følgende ifolingsproblemer.

Den første betingelse for

en effektiv behandling er en eksakt diagnose. Og hvis lidelsen har en menneskeskabt årsag, at denne fjernes.

Lige så vel som en dårlig ryg, på grund af ændret bevægelsesmønster, ofte efterhånden vil resultere i et dårligt ben, fx spat, så kan et dårligt ben resultere i en dårlig ryg. Derfor er det vigtigt, at man er klar over årsag og virkning, dvs. om det er en primær eller sekundær ryglidelse. I sidste tilfælde vil behandling af ryggen na-

turligvis være nytteløs, hvis ikke lidelsen i benet kan helbredes samtidig.

En omhyggelig halthedsundersøgelse er derfor en betingelse. Det kræver indsigt og erfaring, og her må hele hesten og ikke kun benene undersøges. Behandlingen kan udføres ved kiropraktik eller akupunktur/triggerpunktbehandling.

Det sidste er ofte at foretrække, fordi man her kan behandle ikke alene hovedproblemet, men også eventuelle følgeproblemer, som endnu er mere eller mindre udtalte.

Laserbehandling

Til akupunktur/triggerpunktbehandling foretrækkes hos hesten laserbehandling, idet denne kan anvendes hvor som helst på kroppen uden irritation eller gener for hesten.

Behandlinger, udført på den rigtige måde og på grundlag af en eksakt diag-

nose, giver virkeligt gode resultater, idet 70-80 pct. vender tilbage til deres sædvanlige standard.

Laser, en forkortelse af Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation, er den største fysiske opdagelse i dette århundrede. Det er en speciel type infrarødt lys, som hos mennesker og dyr kan stimulere organismens biologiske processer, hvorved man opnår to ting: En betydeligt hurtigere og bedre heling og en smertelindring.

Det betyder, at man med stor fordel kan anvende laserbehandling ikke blot ved ryglidelser, men også ved andre akutte og kroniske lidelser i hud, sener, seneskedder, benhinde, knogler, led, muskler og nerver.

Mogens Højholdt Hansen er dyrlæge på Sottrup Hestehospital ved Sommersted.